

ETICKÝ KODEX UNIVERZITY JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

Etický kodex Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Preamble

Etický kodex Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (dále jen „Kodex“) vyjadřuje sdílené hodnoty a etické standardy, které slouží všem členům akademické obce, zaměstnancům a dalším spolupracujícím osobám ve vzdělávání, tvůrčí činnosti i správě univerzity (dále jen „osoby“). Opírá se o principy akademické svobody a odpovědnosti, poctivosti, respektu, spravedlnosti a rovných příležitostí. Současně ctí hodnoty, které definují etická východiska univerzity pro naplňování její vize a mise – svoboda bádání, tvůrčí činnosti a vyjadřování; integrita a důvěryhodnost; inkluzivita a společenská relevance; udržitelnost a společenská odpovědnost.

Účelem Kodexu je poskytovat praktickou orientaci a předcházet neetickému jednání, podporovat kulturu respektu, důvěry a nestrannosti. Kodex není sankčním předpisem — v případech porušení právních předpisů nebo vnitřních předpisů UJEP se postupuje podle disciplinárních a pracovněprávních norem. Podněty podané v dobré víře jsou projednávány nestranně. Etická komise UJEP a příslušné orgány UJEP zachovávají mlčenlivost o totožnosti oznamovatele, chrání jeho osobní údaje (včetně citlivých informací), využívají bezpečné oznamovací kanály, stanovené v Jednacím řádu Etické komise UJEP, a vnitřních předpisech a zajišťují ochranu před jakoukoli formou odvetu; oznamovatel obdrží potvrzení o přijetí podnětu a po uzavření jeho projednání je informován v obecné rovině o výsledku.

Kodex doplňuje prováděcí předpisy a metodiky, které stanoví konkrétní postupy (např. směrnice rektora Jednací řád Etické komise UJEP, konsensuální vztahy na pracovišti). Kodex je otevřen pravidelné revizi a odborné diskusi tak, aby byl srozumitelný a užitečný v každodenní praxi UJEP.

Čl. 1

Společné zásady

1. Společné zásady tohoto Kodexu jsou závazné pro všechny osoby bez ohledu na roli, postavení nebo funkci na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (dále jen „univerzita“).
2. Univerzita a její orgány včasné a efektivně řeší případy porušení Kodexu. Rovněž chrání ty, kdo v dobré víře na porušení Kodexu upozorní nebo v jejichž prospěch bylo na dané porušení upozorněno.
3. Každá osoba na univerzitě je povinna:
 - a. Dodržovat zákony a další právní předpisy, stejně jako vnitřní předpisy a normy univerzity a jejích fakult. Kromě toho ctít morální principy, zásady a pravidla slušného chování a dodržovat pravidla uvedená v tomto Kodexu.
 - b. Zachovávat věrnost akademickému slibu, pokud jej složila.
 - c. Respektovat lidská práva a svobody, zejména právo na život a zdraví, zachování lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti, a na nedotknutelnost jednotlivce a jeho soukromí.
 - d. Respektovat oborové standardy vzdělávací činnosti a etické principy tvůrčí činnosti plynoucí z mezinárodních úmluv o lidských právech.
 - e. Nikoho neupřednostňovat ani neznevýhodňovat na základě etnicity, ideologie, víry, náboženství, národnosti, věku, pohlaví, genderové identity, sexuální orientace, fyzického či jiného znevýhodnění nebo sociálního původu.

- f. Dodržovat princip rovných příležitostí a rovného přístupu, jednat se všemi s náležitým respektem a odmítat diskriminaci i jakoukoli formu obtěžování či násilí.
- g. Obhajovat akademické svobody a akademická práva, zejména svobodu vědy, výzkumu, umělecké tvorby a zveřejňování jejich výsledků, svobodu vysokoškolské výuky, právo na vzdělávání, právo volit zastupitelské akademické orgány, právo užívat akademické insignie a konat akademické obřady. Tím zároveň obhajovat svobodu slova, kritického myšlení, samostatného bádání, a svobodnou výměnu názorů a informací. Ctít právo na alternativní názor.
- h. Ctít autonomii akademické obce a akademickou půdu nevyužívat k prosazování zájmů náboženských nebo politických stran či hnutí.
- i. Bránit se vnějším vlivům a zájmům, které narušují akademickou práci a akademické svobody.
- j. Odpovědně a řádně vykonávat své povinnosti vyplývající z akademického postavení, funkce, členství v akademickém orgánu, pracovního zařazení či statusu studující.
- k. Využívat moderní technologie eticky a v souladu s akademickými zásadami (viz čl. 4). Zejména se nesmí spoléhat na takové technologie způsobem, který by obcházel vlastní tvůrčí, studijní nebo výzkumnou činnost nebo porušoval standardy organizací, ve spolupráci s nimiž je daný úkol realizován.
- l. Nezneužívat majetek univerzity k soukromým zájmům nebo osobnímu prospěchu, ani k prospěchu jiných osob.
- m. Ctít zásady koležiality a otevřené výměny názorů; forma spolupráce (individuální či týmová) se řídí povahou oboru; v rámci těchto vztahů se daná osoba vyhýbá nepoctivému jednání a nevhodnému nátlaku vůči ostatním.
- n. Uznávat právo na kritiku; kritické podněty podávat věcně a argumenty¹ podložené, s uvedením relevantních skutečností a zdrojů. Preferovat otevřenou a transparentní komunikaci; anonymní podání je přípustné², existuje-li důvodná obava z odvety, střetu zájmů, či jiný legitimní důvod, nebo stanoví-li tak vnitřní předpisy. Za kritiku podanou v dobré víře nesmí být nikdo postihován; mylné či neodůvodněné kritice se oponuje věcnými argumenty.
- o. Snažit se napravovat jednání, které je v rozporu s tímto Kodexem, pokud se s ním příslušná osoba setká nebo se ho sama dopouští; usilovat o prevenci takového jednání tím, že se příslušná osoba sama tímto Kodexem řídí.
- p. Být si vědoma odpovědnosti za rozvoj týmu, atmosféru na pracovišti, prevenci nevhodného chování, aktivní řešení konfliktů a pracovní podmínky osob s menšími zkušenostmi, je-li příslušná osoba ve vedoucí pozici.
- q. Předcházet střetu zájmů³, vyhýbat se mu a v okamžiku, kdy nastane, nebo hrozí, že nastane, jej pak aktivně oznamovat nadřízenému pracovníkovi.

¹ „*Věcně a argumenty podložená kritika* je takové vyjádření, které (i) uvádí konkrétní skutková tvrzení či pozorování, (ii) opírá se o pravidla, data nebo jiné ověřitelné důvody, (iii) je formulováno slušně a bez osobních útoků a (iv) sleduje nápravu nebo zlepšení postupu.“

² Dle Jednacího řádu Etické komise UJEP, čl. 4, bodu 3 jsou anonymní podání projednává Etickou komisí UJEP pouze v případě, kdy tak rozhodne rektor.

³ „*Střet zájmů*“ = situace, kdy osobní, majetkový či jiný soukromý zájem může ohrozit nestranné plnění povinností nebo zájmy univerzity.

- r. Jednat transparentně ohledně mnohočetných vztahů⁴. Pokud může takový vztah vyvolat pochybnosti o nestrannosti nebo zahrnuje hodnotící či mocenskou závislost (např. vedoucí–podřízený, vyučující–studující), je povinností jej bezodkladně oznámit příslušnému nadřízenému/pověřené osobě a aktivně spolupracovat na opatřeních k vyloučení podjatosti a zajištění integrity (zejména vyloučení z rozhodování/hodnocení, změna přímé podřízenosti/supervizora, transparentní dohled).
- s. Jednat loajálně vůči univerzitě, naplňovat její poslání a chránit její oprávněné zájmy a dobré jméno; navenek vystupovat věcně a korektně a ve věcech reprezentace univerzity jako celku přednostně využívat k tomu univerzitou ustavené komunikační kanály a odpovědné osoby. Loajalita neznamená bezvýhradný souhlas; kritiku v dobré víře a oznamování pochybení uplatňuje příslušná osoba v souladu s akademickými svobodami a přednostně s využitím vnitřních oznamovacích kanálů a předpisů univerzity; zachovávat mlčenlivost⁵, je-li jí uložena zákonem, smlouvou nebo vnitřním předpisem (např. v řízeních etické, výběrové či disciplinární komise, při personálních a hodnoticích úkonech); ve všech ostatních případech zachovávat důvěrnost⁶ interních informací (osobní údaje, neveřejné dokumenty, projektové záměry, dosud nepublikované výsledky, obchodní tajemství apod.) a nakládat s nimi podle právních předpisů a vnitřních předpisů UJEP.
- t. V řízeních před Etickou komisí UJEP poskytovat na vyžádání veškerou potřebnou součinnost, zejména předložit listiny, věci a podat svědectví. Součinnost lze odepřít pouze tehdy, hrozí-li jí nebo osobě blízké nebezpečí stíhání pro trestný čin nebo správní delikt. Svědci vypovídají pravdivě a nic nezamlčují. Postupy se řídí právními předpisy, ochranou osobních údajů a Jednacím řádem Etické komise UJEP; osoby jednající v dobré víře⁷ jsou chráněny před odvetou. Tuto ochranu osob zajišťuje rektor na úrovni univerzity a děkan na úrovni fakulty ve spolupráci s vedoucími zaměstnanci, pověřenou osobou pro oznamování a příslušnými útvary (HR, studijní). Ochrana zahrnuje zejména povinnou mlčenlivost a ochranu identity, zákaz odvetných opatření v pracovněprávní, akademické a studijní oblasti, možnost dočasných organizačních opatření (např. změna hodnotitele/supervizora, vyloučení z přímé podřízenosti, anonymizace údajů) a využití bezpečných oznamovacích kanálů. Porušení zákazu odvety nebo mlčenlivosti bude posouzeno jako závažné porušení tohoto Kodexu a vnitřních předpisů UJEP.

⁴ „Mnohočetné vztahy“ = situace, kdy vedle profesní role existuje vůči druhé osobě i jiná rovina vztahu (např. rodinná, partnerská, osobní, ekonomická či jiná).

⁵ „Mlčenlivost“ = povinnost nevyzrazovat vymezené informace, výslovně uložená zákonem, smlouvou nebo vnitřním předpisem (např. členové komisí, HR agenda, neveřejná řízení).

⁶ „Důvěrnost“ = obecná povinnost nešířit a nezneužít interní informace, i když na neformální mlčenlivost nedopadá.

⁷ „Podnět podaný v dobré víře“ je podání, u něhož se oznamující osoba v době podání důvodně domnívala, že uváděné skutečnosti jsou pravdivé a že podání je vhodné nebo potřebné k nápravě možného porušení povinností či etických zásad. Motiv oznamující osoby není pro posouzení dobré víry rozhodný. Ochrana se nevztahuje na podněty podané úmyslně nepravdivě nebo s hrubou nedbalostí (vědomé zkreslování či zamlčení podstatných informací).

Čl. 2

Zásady vzdělávací činnosti

1. Vyučující:

- a. Jednají se studujícími čestně, spravedlivě, kolegiálně a otevřeně; jdou jim příkladem. Nedopouštějí se osobního ponižování, nemorálního chování ani nevhodného nátlaku⁸.
- b. Podporují studující v týmové i individuální odborné práci a pomáhají jim rozvíjet odborné a tvůrčí myšlení; svůj předmět vyučují na adekvátní odborné a pedagogické úrovni.
- c. Při hodnocení studijních výsledků postupují spravedlivě a transparentně a v souladu se Studijním a zkušebním řádem UJEP.
- d. Nezneužívají učitelskou ani jinou autoritu; nevyžadují od studujících činnosti, které jsou předmětem jejich vlastních povinností nebo nesouvisejících se vzdělávací činností; nepřivlastňují si výsledky práce studujících.
- e. Na začátku kurzu stanoví a oznámí pravidla bezpečného a důvěrného prostředí (včetně zákazu pořizování záznamů bez souhlasu) a v průběhu výuky zajišťují jejich dodržování; postupují v souladu s právními předpisy o ochraně osobních údajů a vnitřními normami univerzity.

2. Studující:

- a. Chovají úctu a respekt k vyučujícím, zaměstnancům univerzity a k dalším studujícím a dodržují zásady slušného chování v akademickém prostředí.
- b. Při plnění studijních povinností nepodvádějí, nedávají příležitost k podvádění druhým a nenapomáhají k němu.
- c. Nedopouštějí se plagiátorství ani autoplagiátorství; při opakovaném využití vlastní práce uvádějí řádné citace včetně předchozího autorství.
- d. Nevyužívají služeb psaní prací na zakázku („*academic ghostwriting*“) ani je nenabízejí.
- e. Neznehodnocují výsledky své práce a neznevažují práci vyučujících či jiných osob.

3. Informace sdílené v rámci výuky (např. profesní zkušenosti z praxe, osobní situace či příklady z pracovišť) se považují za důvěrné. Všechny zúčastněné osoby (vyučující i studující) je bez výslovného souhlasu osoby, která je sdílela, nesmí mimo kontext výuky sdílet ani využít, zejména k osobnímu či pracovněprávnímu znevýhodnění. Tato povinnost nebrání splnění zákonných či vnitřních oznamovacích povinností v případech ohrožení zdraví a bezpečnosti, podezření na trestnou činnost nebo závažné porušení povinností; při následné didaktické reflexi se zachovává anonymizace.

⁸ „Nevhodný nátlak“ = jednání, kterým se někdo snaží ovlivnit svobodné rozhodování, odborný úsudek nebo jednání druhé osoby prostřednictvím zastrašování, výhrůžek, zneužití postavení, manipulace s informacemi nebo vytvářením ponižujícího či zastrašujícího prostředí.

Čl. 3

Zásady tvůrčí činnosti

1. Zásady tvůrčí činnosti se vztahují na všechny osoby na univerzitě, které vykonávají tvůrčí činnost (např. akademičtí pracovníci, vědečtí pracovníci, laboratorní pracovníci apod.).
2. Každá osoba vykonávající tvůrčí činnost směřuje svůj výzkum, uměleckou nebo jinou tvůrčí činnost k rozšiřování hranic lidského poznání, rozvoji uměleckých a kulturních hodnot, podpoře vzdělání a technologického pokroku.
3. Každá osoba vykonávající tvůrčí činnost si je vědoma odpovědnosti vůči společnosti, zaměstnavateli i poskytovatelům podpory a prostředky využívá účelně a efektivně.
4. Každá osoba vykonávající tvůrčí činnost vystupuje eticky a odborně odpovědně, a to zejména:
 - a. Uznává a šíří zásady spolehlivé a důvěryhodné odborné práce, odmítá jakoukoli vědeckou nepoctivost či porušení etických zásad tohoto Kodexu, neznevažuje vědecké postupy a respektuje jiný odborný názor, jakož i pluralitu vědeckých a tvůrčích disciplín.
 - b. Pokud má podezření či vědomost o závažném porušení etiky tvůrčí činnosti, neváhá ji oznámit příslušným autoritám.
 - c. Nekryje ani neobhájí chování, které je v rozporu s etickými zásadami, a to ani pod záminkou loajality nebo nutné poslušnosti⁹.
 - d. Nepublikuje eticky pochybným způsobem včetně vědomého využívání eticky pochybných (predátorských) publikačních platforem.
 - e. Je přístupná odbornému diskursu; dle povahy oboru může spolupracovat s dalšími osobami; komunikuje věcně a otevřeně s korektní argumentací, bez ponižování druhých nebo znevažování jejich činnosti.
 - f. Vede-li výzkumný/tvůrčí tým, dbá na korektnost a otevřenost ve vzájemné komunikaci, vyhýbá se autokratickým metodám řízení a brání tomu, aby soutěživost vedla k nepoctivému jednání.
5. Osoby vykonávající tvůrčí činnost a osoby zapojené do tvůrčí činnosti (např. projektoví manažeři, administrativní pracovníci) dbají následujících obecných zásad:
 - a. Tvůrčí činnost nikoho neohrožuje ani nepoškozuje životní prostředí, materiální, kulturní a etické hodnoty.
 - b. Zahrnují-li tvůrčí činnosti potenciální bezpečnostní, etická nebo právní rizika (např. práce s nebezpečnými chemickými či biologickými látkami, se zvláštními kategoriemi osobních údajů, výzkum s lidmi nebo zvířaty, provoz zařízení se zvýšeným rizikem, terénní šetření v náročných podmínkách), provádějí se pouze v souladu s právními a vnitřními předpisy, na základě platných povolení a etických souhlasů, po posouzení rizik a přijetí přiměřených preventivních opatření. Postupy odpovídají uznávaným oborovým standardům a schváleným protokolům a usilují o minimalizaci rizik pro osoby, majetek a životní prostředí.
 - c. Uvědomují si svou odpovědnost za objektivitu, spolehlivost a přesnost svého bádání. Respektují meze používaných metod, reflektují nejnovější vývoj ve svém oboru, odpovídají

9 „Nutná poslušnost“ (pro účely tohoto Kodexu) = odvolávání se na povinnost uposlechnout pokyn nadřízeného, tlak autority nebo formální podřízenost jako zdůvodnění jednání, které by bylo v rozporu s právem, vnitřními předpisy nebo etickými zásadami. V takových situacích příslušná osoba postupuje podle vnitřních předpisů a využije oznamovací kanály.

za přiměřenost, přesnost a objektivitu použitých metod a dbají na to, aby nedocházelo k jejich zkreslování; průběžně rozvíjejí odborné znalosti a dovednosti.

- d. Své výsledky poskytují akademické obci; přistupují ke své práci kriticky, avšak neznevažují práci druhých.
 - e. Při zveřejňování poznatků a výsledků dbají na jejich úplnost, ověřitelnost a objektivní interpretaci; zajišťují přezkoumatelnost postupů.
 - f. Po zveřejnění svých výsledků uchovávají primární data a dokumentaci po dobu obvyklou v příslušném oboru, pokud tomu nebrání jiné legitimní závazky nebo předpisy; pečují o jejich přesný popis a standardní způsoby ochrany a archivace.
 - g. Řídí se zásadou, že opakování již uskutečněného výzkumu (replikace) je přípustné a žádoucí, probíhá-li se záměrem ověření, doplnění nebo porovnání jeho výsledků a v souladu s oborovými metodickými standardy a s dokumentací postupu a dat umožňující přezkoumatelnost.
 - h. Výsledky předávají odborné či umělecké veřejnosti, pokud nepodléhají legitimnímu utajení; se získanými poznatky seznamují širokou veřejnost uvážlivě, až po jejich odborném prověření a zveřejnění.
 - i. Zveřejňují pouze výsledky, kterých bylo skutečně dosaženo nebo k nimž přispěly významným tvůrčím způsobem; vyhýbají se jakékoli formě plagiátorství.
 - j. V publikacích a dalších odborných výstupech objektivně uznávají přínos ostatních a předchůdců, vždy přesně citují zdroje v souladu s akademickými normami; dodržují zásady ochrany duševního vlastnictví a dbají na uvádění správné afiliace výsledků tvůrčí činnosti; vytvoří-li dílo v rámci pracovněprávních povinností, aplikuje se režim zaměstnaneckého díla.
 - k. Citace zahrnují i práce, které nejsou v souladu s vlastními výsledky či názory.
 - l. Nesegmentují své výsledky neúčelným dělením do více publikací jen za účelem zvyšování jejich počtu (např. rozdělení jednoho měření do několika publikačních výstupů).
 - m. Pokud zjistí ve svých odborných výstupech chybu, podniknou kroky k její nápravě a nesnaží se ji zatajit nebo maskovat.
6. Osoby zapojené do odborného hodnocení a recenzní činnosti dbají následujících zásad:
- a. Hodnotitelskou, recenzní nebo jinou posuzovatelskou činnost vykonávají osobně, nezávisle a pečlivě; postupují nestranně podle standardních kritérií a s odpovědnou argumentací, za hodnotící závěry ručí svou odbornou ctí.
 - b. Chrání duševní vlastnictví všech posuzovaných rukopisů, návrhů projektů, zpráv a uměleckých děl; informace získané v rámci hodnocení nevyužívají pro jiné účely než pro zpracování posudku a neposkytují je třetím osobám.
 - c. Neprodlužují záměrně dobu hodnocení s cílem získání osobní výhody nebo výhody pro jinou osobu.
 - d. Odmítnou zpracovat odborné stanovisko, pokud by jeho závěry mohly být ovlivněny osobním zájmem, nebo na tento střet zájmů jasně upozorní; vyhýbají se vědomým střetům zájmů.
 - e. Expertní stanoviska zpracovávají odpovědně a vždy pouze v oblasti svého odborného zaměření, přičemž nepodléhají vnějším tlakům.
 - f. Při hodnocení a recenzních řízeních vycházejí z objektivních kritérií, dodržují pravidla zadavatele a totéž vyžadují od ostatních účastníků.

Čl. 4

Používání nástrojů umělé inteligence (AI) při plnění pracovních, výzkumných, administrativních nebo studijních úkolů

1. AI je podpůrným nástrojem, který může napomáhat při studiu, tvůrčí, výzkumné i administrativní činnosti. Za obsah výstupu, jeho správnost, původ a etičnost vždy odpovídá osoba, která AI použila.
2. Použití AI při plnění pracovních, výzkumných, administrativních nebo studijních úkolů — zejména při psaní kvalifikačních prací, odborných článků, knih, projektů, recenzí a jiných akademických výstupů spojených s uvedením autorství — se vždy uvádí přiměřeným způsobem (např. v metodické poznámce či jiné vhodné formě). Nepřiznané využití AI je porušením poctivosti akademické práce, zásad akademické integrity a vnitřních předpisů UJEP. Ve výuce platí pravidla stanovená vyučujícím.
3. Při využívání AI pro pracovní, výzkumné, administrativní nebo studijní účely se nesmějí AI zadávat osobní, důvěrné či jinak chráněné informace, pokud k tomu není výslovný souhlas příslušné osoby. Uživatelé AI jsou povinni ověřit správnost faktů, dat, citací i kódu.
4. Používání AI k soukromým či neoficiálním účelům není předmětem tohoto Kodexu, pokud takové jednání nemá dopad na činnost univerzity nebo její členy.

Čl. 5

Závěrečná ustanovení

1. K posuzování podnětů ve věci dodržování tohoto Kodexu je ustavena Etická komise UJEP.
2. Podrobnosti o ustavení Etické komise UJEP upravuje v souladu s Organizačním řádem UJEP Jednací řád Etické komise UJEP. Tento řád dále upravuje podrobnosti o přijímání podnětů a pravidla jednání Etické komise UJEP.
3. Tento Kodex projednal Akademický senát UJEP dne 29. října 2025.

Mgr. Zdeněk Svoboda, Ph.D., v. r.
předseda Akademického senátu UJEP

doc. RNDr. Jaroslav Koutský, Ph.D., v. r.
rektor UJEP